

Hallituksen toimintakertomus

Yleistä

Vuosi 2004 oli Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela) 35. toimintavuosi ja samalla Suomen kymmenes jäsenyysvuosi Euroopan unionissa. Jäsenyys on vaikuttanut voimakkaasti maaseudun elinolosuhteisiin ja Melan asiakaskunnan sekä Melan toimintaympäristöön.

Melan asiakkaiden edellytykset harjoittaa elinkeinoaan ovat läheisessä yhteydessä harjoitettuun maatalouspolitiikkaan. Kertomusvuoden aikana maatalouspoliittinen keskustelu painottui maataloustuotannon kansallisten tukioikeuksien jatkamiseen. Neuvotteluja käytiin sekä kansallisella tasolla että Euroopan unionin kanssa. Maatalouspolitiikan keskeisenä tavoitteena tulisi olla mahdollisimman vakaan toimintaympäristön luominen elinkeinon harjoittajille. Sosiaaliturva on osaltaan tärkeä vakautta lisäävä osatekijä.

Vuoden 2005 alussa voimaantullut työeläkeuudistus oli kertomusvuoden tärkein kehittämishanke. Uudistuksen toimeenpanon valmistelu edellytti laajoja muutoksia tietojärjestelmiin. Valmistelu käynnistettiin jo vuonna 2002.

Vuonna 2003 aloitettu Melan vakuutusrekisterin ja maatalousministeriön maaseutuelinkeinorekisterin tietojen vertailu saatettiin loppuun. Vertailun tavoitteena oli kartoittaa ne viljelijät, joiden kohdalla maataloustukien perusteena olevat tiedot ja Melan rekistereiden tiedot poikkesivat merkittävästi toisistaan. Operaatioissa käytiin yksityiskohtaisesti läpi yli 7 000 asiakaskohtaista vertailuaineistoa.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 2004 joulukuussa työryhmän valmistelemaan luopumistuen jatkamista vuoden 2006 jälkeen. Työryhmässä on Melan edustus.

Maatalouslomitus siirtyi vuoden 2004 alussa alueellisesti järjestäytyneiden lomitusyksiköiden toimeenpantavaksi. Syksyllä tehty tutkimus osoitti, että asiakaskunta on ollut uudistukseen tyytyväistä.

Melan asemaa maatalousyrittäjien työterveyshuollosta vastuuta kantavana osapuolena selkeytettiin. Työterveyshuollon tilakäyntirekisterin ylläpito annettiin Melan tehtäväksi vuoden 2005 alusta lukien.

Varatuomari Päivi Huotari ryhtyi hoitamaan toimitusjohtajan tehtäviä vuodesta 1991 toimitusjohtajana toimineen Taisto Paatsilan jäätyä vanhuuseläkkeelle lokakuun 2004 lopussa. Hallitus vahvisti uuden toimitusjohtajan johdolla uudistetun Melan strategian vuoden 2007 loppuun.

Joulukuussa 2004 nimettiin hallintoelimet kolmivuotiskaudelle 2005 - 2007.

Vuoden lopussa Melassa oli vakuutettuna kaikkiaan 108 311 henkilöä. Lukuun sisältyvät MYEL-työeläkevakuutuksen sekä pakollisen tai vapaaehtoisen MATA-työtaturmavakuutuksen ottaneet asiakkaat.

Vuoden aikana ratkaistiin kaikkiaan 76 618 vakuutus- tai etuushakemusta. Määrä oli prosentin pienempi kuin edellisenä vuotena.

Lainsäädäntö

Melan tehtävänä on huolehtia maatalousyrittäjien sosiaalivakuutusturvasta, ryhmähenkivakuutuksesta, luopumisetuuksista ja lomituspalveluista siten kuin Melan ohjesääntöasetuksessa luetelluissa kymmenessä laissa säädetään. Vuonna 2004 tehtiin uusia etuusratkaisuja viiden lain nojalla. Lakeihin säädettiin vuonna 2004 ja osin jo aikaisemmin merkittäviä muutoksia, jotka tulivat voimaan 2005 alussa. Lukuisia pienempiä muutoksia ja teknisiä tarkennuksia toteutui vuoden 2004 aikana.

Yksilöllinen varhaiseläke eläkemuotona poistui vuoden 2004 alussa. Mahdollisuus yksilölliseen varhaiseläkkeeseen jäi kuitenkin koskemaan vuonna 1943 tai sitä aikaisemmin syntyneitä.

Työkyvyttömyyseläkeoikeutta arvioitaessa alettiin painottaa työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta 60 vuotta täyttäneiden osalta.

Työeläkejärjestelmän kuntoutuslainsäädäntöä uudistettiin vuoden 2004 alusta siten, että hakemukseen annetaan valituskelpoinen päätös, joka koskee työkyvyttömyyden uhkaa ja sitä, voidaanko uhkaa pienentää ammatillisella kuntoutuksella. Aktiivisen kuntoutuksen ajalta voidaan maksaa myös osakuntoutusrahaa.

Vuoden 2004 alusta lähtien eläkkeensaajalle on voitu maksaa kaikki ansioläkkeet yhdestä eläkelaitoksesta. Aiemmin vain yksityisen sektorin eläkkeitä koskenut viimeisen laitoksen periaate laajeni ns. VILMA-yhteistyön muodossa koskemaan myös kunnan, valtion, kirkon ja Kelan palveluksesta karttunutta eläketurvaa.

MATA-järjestelmän rahoituksen perusturva- ja lisäturvaosuuksia tarkistettiin vuoden 2004 alusta lukien. Samalla myös perusturvan rahoituksessa siirryttiin rahastoivaan järjestelmään.

Vuoden 2004 alusta lisämaavuokraus tuli luopumistapana mahdolliseksi 60 vuotta täyttäneelle luopujalle. Luopumistapa edellyttää vähintään kymmenen vuoden vuokrasopimusta.

Lomitushallinnon rahoitusta koskevia säännöksiä muutettiin siten, että tietyissä poikkeustilanteissa Mela voi korvata paikallishallinnon kustannukset tavanomaista suuremmalla osuudella.

Maatalousyrittäjien eläkevakuutus

MYEL-vakuutus

Maatalousyrittäjien eläkelain mukaan vakuutetaan maatalousyrittäjätyötä tekevät maanviljelijät, kalastajat ja poronhoitajat sekä heidän perheenjäsenensä. MYEL-vakuutus on pääsääntöisesti pakollinen. Vakuutus on kuitenkin vapaaehtoinen, jos maatalousyrittäjä on pieni tai yrittäjän työpanos yrityksessään arvioidaan alle 2 750 euroksi vuodessa.

Maatalousyrittäjien eläkevakuutukseen kuului vuoden 2004 lopussa 92 600 vakuutettua. Heistä 980 oli kalastajia ja 1 200 poronhoitajia. Vakuutuksista 3 500 oli vapaaehtoisia. MYEL-vakuutettujen määrä väheni vuoden aikana 1,9 prosenttia. Väheneminen hidastui selvästi edellisvuodesta.

Vuoden aikana päättyi 5 200 vakuutusta. Määrä oli 5,5 prosenttia vakuutuskannasta. Osuus oli noin prosentin edellisvuotista pienempi, sillä aiheettomia vakuutuksia löytyi rekisterivertailuissa vain vähän. Vakuutuksia alkoi lähes 3 500, mikä oli peräti 57 prosenttia enemmän kuin vuonna 2003. Kasvu johtui pääasiassa valvontatoimista, joiden kohteena olivat MYEL-vakuuttamattomat maatalousyrittäjät.

MYEL-vakuutusvelvollisuudesta vapautettuja henkilöitä oli vuoden lopussa 8 500. Heidän vapautuksensa jatkuu niin pitkään kuin vapautuksen edellytykset täyttyvät.

Maatalousyrittäjien sosiaaliturvaetuudet lasketaan henkilökohtaisesta MYEL-työtulosta, jonka suuruus määritellään maatalousyrittäjien eläkelaisissa annettujen perusteiden mukaisesti. Vuoden lopussa MYEL-vakuutettujen keskimääräinen vuotuinen MYEL-työtulo oli 13 400 euroa eli noin 1 117 euroa kuukaudessa.

MYEL-vakuutusmaksut

Vuodelle 2004 vahvistettu MYEL-vakuutusmaksun perusprosentti oli 21,4. Alennettu prosentti oli 10,49. Keskimääräinen MYEL-vakuutuksen maksu oli 10,75 prosenttia työtulosta. MYEL-vakuutettu maksoi MYEL-vakuutusmaksua keskimäärin 1 400 euroa vuodessa.

Ryhmähenkivakuutuksen maksu oli 17,54 euroa vuodessa.

MYEL:iin perustuva vakuutusmaksutulo oli vuoden aikana kaikkiaan 136,6 miljoonaa euroa, mistä ryhmähenkivakuutuksen osuus oli 1,6 miljoonaa euroa. Maksutulo oli 4,6 prosenttia suurempi kuin edellisenä vuonna. MYEL- ja ryhmähenkivakuutuksen maksuista kirjattiin luottotappioiksi vuoden aikana 297 000 euroa. Luottotappioiden osuus oli samalla tasolla kuin edellisenä vuonna eli 0,2 prosenttia maksutulosta.

MYEL-eläkkeet ja kuntoutus

Mela maksoi työeläkkeitä yhteensä 600,4 miljoonaa euroa vuonna 2004. Vanhuuseläkkeiden osuus oli 436,1 miljoonaa euroa, perhe-eläkkeiden osuus 76,3 miljoonaa euroa ja erilaisten työkyvyttömyyseläkkeiden osuus yhteensä 74,8 miljoonaa euroa. Melan maksamissa eläkkeissä oli ensimmäistä kertaa mukana valtion ja kuntien eläkejärjestelmiin perustuvia eläkkeitä. Niiden osuus oli 0,3 miljoonaa euroa.

MYEL-työeläkkeitä maksettiin vuoden aikana kaikkiaan 177 000 henkilölle. Vuoden lopussa työeläkkeen saajia oli 169 000. Lukumäärä oli 2,1 prosenttia pienempi kuin vuonna 2003. Vanhuuseläkettä sai 144 000, perhe-eläkettä 47 800 ja erilaisia työkyvyttömyyseläkkeitä 13 700 henkilöä. Perhe-eläkkeen saajista 1 200 sai lapseneläkettä.

Uusia vanhuuseläkkeitä alkoi 1 300 ja työkyvyttömyyseläkkeitä 1 200. Vuonna 2004 alkanut Melan maksama vanhuuseläke oli keskimäärin 480 euroa ja työkyvyttömyyseläke keskimäärin 490 euroa kuukaudessa.

MYEL:iin perustuvaan ammatilliseen kuntoutukseen käytettiin kaikkiaan 574 000 euroa. Luku sisältää kuntoutusrahat sekä kuntoutukseen osallistuneiden kulut tutkimuskuluineen. Kustannukset nousivat edellisvuoteen verrattuna 14,3 prosenttia. Kuntoutuksena korvattiin lisäksi 123 asiakkaalle työssä selviytymistä helpottavia apuvälineitä 454 000 eurolla. Ammattikoulutuksessa oli vuoden lopussa 52 kuntoutusasiakasta. Kuntoutuusuudistus toi asiakkaille mahdollisuuden valita kuntoutusratkaisusta eläkelautakuntaan. Vuonna 2004 tehtiin 560 kuntoutusratkaisua ja niiden johdosta 60 valitusta.

Ryhmähenkivakuutus

Mela maksoi vuonna 2004 ryhmähenkivakuutuskorvauksia 2,3 miljoonaa euroa kaikkiaan 151 kuolemantapauksen perusteella. Korvaussumma kasvoi edellisestä vuodesta vajaalla prosentilla.

Mela-sairauspäiväraha

Maatalousyrittäjälle maksetaan Mela-sairauspäivärahaa sairausvakuutuksen omavastuujalta. Vuoden aikana Mela-sairauspäivärahaa maksettiin kaikkiaan 15 400 sairausjakson perusteella yhteensä 3,1 miljoonaa euroa. Sairausjaksoja oli noin 16 sataa MYEL-vakuutettua kohden.

Mela-sairauspäivärahaa maksettiin keskimäärin 6,6 päivältä sairausjaksoa kohden. Keskimääräinen korvaussumma oli 200 euroa sairausjaksoa kohden.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutus

MATA-tapaturmavakuutukset

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakiin (MATA) perustuva MATA-työtapaturmavakuutus on pakollinen maatalousyrittäjille samoilla perusteilla kuin MYEL-eläkevakuutus. Vuoden 2004 lopussa pakollinen

työtapaturmavakuutus oli 89 000 vakuutetulla. Maatalousyrittäjä, jolla ei ole pakollista vakuutusta, voi ottaa vapaaehtoisen työtapaturmavakuutuksen. Vapaaehtoinen vakuutus oli 19 300 vakuutetulla.

Työtapaturmavakuutuksen rinnalle voi ottaa vapaa-ajan MATA-tapaturmavakuutuksen. Vapaa-ajan vakuutus oli 70 300 maatalousyrittäjällä tai perheyhdistyksen jäsenellä vuoden 2004 lopussa.

MATA-tapaturmavakuutusmaksut

Pakollisen työtapaturmavakuutuksen täysi vakuutusmaksu muodostui 42,92 euron perusmaksusta sekä ansio-osasta, joka oli 1,3 prosenttia vakuutetun MYEL-työtulosta. Vapaaehtoisen vakuutuksen maksu oli 1,2-kertainen pakollisen vakuutuksen maksuun verrattuna. Täydestä maksusta vähennetään bonusalennus, jos tapaturmia ei satu. Vakuutettu, joka kuuluu maatalousyrittäjien työterveyshuoltoon, saa lisäksi 20 prosentin alennuksen bonusalennetusta vakuutusmaksusta. Keskimääräinen pakollisen työajan tapaturmavakuutuksen maksu oli alennukset huomioon ottaen 116 euroa vuodessa eli 0,8 prosenttia MYEL-työtulosta.

Vapaa-ajan tapaturmavakuutuksen maksu oli 11 euroa lisättyä joko 0,23 tai 0,46 prosentilla vuosityöansiosta vakuutetun valinnan mukaisesti. Tärkein etu korkeamman maksun valinnasta on se, että päivärahaa ei yhteensoviteta sairausvakuutuksen päivärahan kanssa.

Työtapaturmavakuutuksen maksutulo oli vuoden aikana 11,7 miljoonaa euroa, 1,2 prosenttia vähemmän kuin edellisenä vuotena. Vapaa-ajan vakuutuksen maksuja kerättiin 2,9 miljoonaa euroa.

MATA-tapaturmavakuutuskorvaukset ja kuntoutus

Työvahingoista johtuvia korvauksia maksettiin vuoden 2004 kuluessa 27,6 miljoonaa euroa. Korvaussumma on 2,6 prosenttia edellisvuotista suurempi. Korvaukset sisältävät 20,9 miljoonaa euroa päivärahoja ja eläkkeitä. Korvauksista 1,5 miljoonaa euroa käytettiin kuntoutukseen. Lukuun ei sisälly kuntoutusajan ansionmenetykskorvauksia.

Työtapaturmavakuutuksesta korvattiin 5 900 uutta tapaturmaa ja 360 uutta ammattitautia. Vuoden aikana sattui 12 kuolemaan johtanutta tapaturmaa. Työvahinkojen määrä väheni 4,8 prosenttia. Lukumäärä on useana vuonna ollut laskusuunnassa. Työvahinkoja sattui 5,7 sataa vakuutettua kohden, kun vastaava luku oli 5,9 edellisenä vuonna.

Vapaa-ajan vakuutuksesta korvattiin 1 200 uutta tapaturmaa. Korvauksia maksettiin kaikkiaan 3,6 miljoonaa euroa, noin 12 prosenttia enemmän kuin vuonna 2003.

Työturvallisuustyö

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakiin perustuvaan työturvallisuustyöhön käytettiin 704 000 euroa vuonna 2004. Tästä summasta jaettiin apurahoina 270 000 euroa työoloja tai työturvallisuutta edistävään tutkimus-, koulutus-, neuvonta- tai tiedotustoimintaan. Kertomusvuoden aikana valmistui seitsemän työturvallisuusapurahalla rahoitettua hanketta. Uusia hankkeita alkoi yhdeksän. Vuoden 2004 lopussa oli vireillä kaikkiaan 19 apurahalla rahoitettua hanketta.

Kansainvälisen sosiaaliturvajärjestön (ISSA) maatalousjaos järjesti yhteistyössä Melan työturvallisuusyksikön kanssa kansainvälisen työturvallisuusseminaarin Helsingissä syyskuussa. Seminaarin teemana olivat maatalousyrittäjien työturvallisuus metsätöissä sekä lasten turvallisuus maataloilla. Seminaariin osallistui 120 osanottajaa 24 maasta.

Työturvallisuusyksikön ja eläkeosaston yhteisellä työhyvinvointiprojektilla pyritään parantamaan asiakkaiden henkistä ja fyysistä työkykyä. Syksyllä 2004 järjestettiin 150 työterveyshoitajalle, tutkijalle sekä opettajalle asiantuntijaseminaari työhyvinvoinnista.

Luopumisjärjestelmät

Luopumistuki (LUTU)

Luopumistukea maksetaan viljelystä tai poronhoidosta luopuville ikääntyneille maatalousyrittäjille. Nykyinen laki on voimassa vuosina 2003 - 2006.

Vuoden 2004 aikana alkoi 1 000 uutta luopumistukea, mikä on lähes sama luku kuin vuonna 2003. Luopumistuen ehdoin omistajaa vaihtoivat 700 tilan pellot. Näistä 60 prosentissa oli kysymys sukupolvenvaihdoksesta.

Luopumistuen ehtojen mukaisesti tehtiin 9 porokarjan luovutusta.

Vuoden aikana luopumistukea maksettiin kaikkiaan 79,9 miljoonaa euroa. Summa kasvoi kolme prosenttia vuoteen 2003 verrattuna. Luopumistuen saajia oli kertomusvuoden lopussa 9 200.

Vuokrauksen kautta luopumistuen saajiksi siirryttiin 200 tilalla. Luku oli ennako-odotuksia pienempi.

Päätyneet luopumisjärjestelmät

Mela hoitaa edelleen myös jo päätyneiden luopumislakien mukaisia korvauksia. Vuonna 2004 maksettiin luopumiseläkelain, luopumiskorvauslain sekä sukupolvenvaihdoseläkelain mukaisia korvauksia 26 400 henkilölle. Heistä valtaosa oli luopumiseläkkeen saajia, vuoden lopussa 23 000 henkilöä. Sukupolvenvaihdoseläkettä sai 1 200 henkilöä. Päätyneiden luopumisjärjestelmien korvauksiin käytettiin kaikkiaan 72 miljoonaa euroa, korvaussumma pieneni 12 prosentilla edellisvuodesta.

Maatalouslomitus

Mela vastaa maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (LOMAL) perusteella lomitustoiminnan toimeenpanosta.

Vuonna 2004 maksettiin Melan kautta kuntien hoitamille paikallisyksiköille 190,1 miljoonaa euroa käyttökustannuksiin. Luku sisältää myös paikallisyksiköiden palauttavat v. 2003 loppuerät. Paikallisyksiköiden hallintokustannuksiin maksettiin 13,5 miljoonaa euroa. Lisäksi valtio korvasi Melalle lomitushallinnon hoitamisesta aiheutuneita kustannuksia 1,1 miljoonaa euroa.

Ennakkotietojen mukaan vuoden 2004 aikana oikeus vuosilomaan oli 37 800 karjatalousyrittäjällä. Vakinaisia kuukausipalkkaisia lomittajia oli 6 160. Lisäksi vuoden aikana lomittajatyössä toimi 14 000 henkilöä.

Lomitettuja vuosilomapäiviä oli ennakkotietojen mukaan 890 000. Luku on 2,8 prosenttia pienempi kuin edellisenä vuonna. Karjatalousyrittäjät käyttivät keskimäärin 23,5 päivää vuosilomaa kertomusvuoden aikana.

Viljelijät saivat sijaisapulomitusta välttämättömiin maataloustöihin kaikkiaan 598 000 päivänä. Sijaisapupäivien määrä väheni 0,5 prosentilla.

Lomitusasioiden oikaisupyynnöitä ratkaistiin vuoden aikana 40. Työkyvyttömyyseläkkeen yhteydessä Melasta annettiin paikallisyksiköille 320 lausuntoa asiakkaan työkyvyttömyyden jatkumisesta. Lausuntojen perusteella 40 sijaisapulomitusta päättyi. Alueellisten paikallisyksiköiden lukumäärä oli 116 koko vuoden 2004 ajan. Vuoden 2005 alusta se supistui 112 paikallisyksikköön.

Talous ja hallinto

Henkilökunta

Melan pääkonttorissa työskenteli vuoden aikana keskimäärin 210 toimihenkilöä. Heistä 12 oli tilapäisessä työsuhteessa. Osa-aikaisessa työsuhteessa oli vuoden lopussa 31 henkilöä; heistä 10 osa-aikaeläkkeellä. Kokoaikaisiksi työsuhteiksi muutettuna toimihenkilöitä oli vuoden aikana laskennallisesti keskimäärin 196.

Osapäivätoimisia asiamiehiä oli keskimäärin 157. Kokoaikaisiksi työsuhteiksi muutettuna keskimääräinen lukumäärä oli 43 asiamiestä.

Sijoitustoiminta

Melan sijoitustoiminnan hoitaminen perustuu hallituksen vuosittain vahvistamaan sijoitussuunnitelmaan.

Melan sijoitukset kohdistuvat pääasiallisesti ETA-valtioiden joukkovelkakirjalainoihin, sijoitustodistuksiin, kotimaisiin kiinteistöihin, pörssiosakkeisiin sekä osake-, korko- ja yrityslainarahastoihin. Sijoitukset olivat vuoden lopussa markkina-arvoltaan 120,6 miljoonaa euroa. Tässä luvussa on mukana taseen pankkisaamiin sisältyvä sijoitustili. Sijoituspääoman lisäys vuoden lopussa oli markkina-arvoltaan 11,7 miljoonaa euroa. Vuoden lopussa markkina-arvoisesta sijoituspääomasta oli korkosijoituksia 51 prosenttia, osakesijoituksia 23 prosenttia, kiinteistösijoituksia 22 prosenttia ja muita sijoituksia 4 prosenttia. Luvuissa ovat mukana myös omien toimitilojen hallintaan oikeuttavat Kiinteistö Oy Metsätapiolan osakkeet.

Sijoitustoiminnan kirjanpidollinen nettotuotto oli 6,0 miljoonaa euroa vuonna 2004. Käyvin arvoin laskettu nettotuotto oli 8,4 miljoonaa euroa eli 7,8 prosenttia sitoutuneelle pääomalle. Vastaava tuotto oli edellisellä vuonna 6,9 prosenttia. Laskuperustetuottovaatimus vuoden alun vastuuvälille oli 4,1 miljoonaa euroa. Sijoitustoiminnan tulokseksi käyvin arvoin laskettuna muodostui näin ollen 4,3 miljoonaa euroa. Sijoitustoiminnan tunnusluvut ja niiden laskentaperiaatteet sisältyvät taseen liitetietoihin.

Liikekulut

Liikekulut ja poistot on sisällytetty tuloslaskelman eriin toiminnoittain. Korvaustoiminnan hoitamisesta aiheutuvat kulut sisältyvät korvauksiin ja sijoitustoiminnan hoitamisen kulut vastaavasti sijoitustoiminnan kuluihin. Vakuutusten hoidon ja hallinnon kulut sisältyvät tuloslaskelman erään liikekulut. Nämä kolme erää yhteensä muodostavat Melan kokonaisliikekulut. Lomituksen ja työturvallisuuden hoitokulut eivät sisälly kokonaisliikekuluihin, vaan ne esitetään muissa kuluissa.

Kokonaisliikekulut olivat 24,7 miljoonaa euroa. Tästä määrästä henkilöstökulut olivat 10,6 miljoonaa euroa ja atk-kulut 11,4 miljoonaa euroa. Kokonaisliikekulut kasvoivat edellisestä vuodesta 1,7 miljoonaa euroa ja ylittivät sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman normin 0,9 miljoonalla eurolla. Vuoden 2005 työeläkeuudistuksen kaikissa eläkelaitoksissa aiheuttama huomattavasti lisääntynyt työmäärä nosti myös Melassa sekä henkilöstö- että atk-kuluja.

Valtion ja Kansaneläkelaitoksen osuudet

Valtion osuudet ilman lomitusta olivat 560,8 miljoonaa euroa. Ne kasvoivat 2,9 miljoonalla eurolla edellisestä vuodesta. Valtion osuudet kattoivat 71,4 prosenttia kaikista Melan korvausmenoista. Valtionosuusprosenttia laskettaessa korvausmenoihin ei ole sisällytetty korvaustoiminnan hoitokuluja eikä vapaa-ajan MATA-vakuutuksen korvauksia. Valtion lopulliset osuudet vastasivat budjetoituja lukuja 0,1 prosentin tarkkuudella. Lomituksen valtion maksuosuus oli 204,6 miljoonaa euroa, jossa on lisäystä edelliseen vuoteen 2,6 prosenttia. MATA-rahoitusosuuden tarkistus v. 2004 alussa nosti Kansaneläkelaitoksen (Kela) osuuden 25,6 prosentista 30,8 prosenttiin MATAn kokonaiskustannuksista. Samalla lainmuutoksella Kela tuli mukaan myös järjestelmän rahastointiin. Tästä syystä Kela maksaa vuodesta 2004 alkaen korvausvastuun täydennysmaksua vuosittain 15 vuoden siirtymäkauden ajan. Vuonna 2004 maksu oli 2,0 miljoonaa euroa. Kelan maksuosuuksien lisäys oli yhteensä 3,5 miljoonaa euroa verrattuna vuoteen 2003.

Riskienhallinta

Melalla on koko toiminnan kattava riskienhallintasuunnitelma, jonka hallitus hyväksyy vuosittain. Suunnitelman toteutumista valvotaan mm. riskienhallinnan, sisäisen tarkastuksen ja valvontatilintarkastajien vuosittaisten raporttien avulla.

Laitoksen toiminnan kannalta keskeisiä ovat atk-toimintoihin, rahoitukseen ja sijoitustoimintaan sekä henkilöstöön liittyvät riskit.

Vuoden 2004 riskienhallinnan painopiste oli tietojenkäsittelyyn ja tietosuojaan liittyvissä kysymyksissä vuoden 2005 alussa käyttöönotettujen tietojärjestelmä uudistusten johdosta. Riskienhallinta on tärkeä osa sovellusten suunnittelua. Asiamiesten käytössä olevien tietokoneiden vaihto sisälsi laitteiden ja tietoliikenteen toimivuuteen kohdistuvia riskitekijöitä, jotka vältettiin huolellisella suunnittelulla ja testauksella.

Vakuutus- ja korvaustoiminnan riskejä hallitaan käsittelyn ja sovellusten laadunvalvonnan, otostarkastusten ja raportoinnin avulla. Otostarkastukset kohdistettiin edelleen riskipitoisimpiin kohteisiin. Lomitustoiminnassa Melan riskienhallintavastuu koskee erityisesti kunnille maksettavien lopputilitysten oikeellisuutta. Vuosittain tarkastetaan vähintään 10 paikallisyksikön toiminnan lainmukaisuutta, taloudellisuutta ja tehokkuutta.

Melan rahoituksessa vakuutusmaksutulo ja valtion osuudet ovat ratkaisevia. Sijoitustoiminnan merkitys on suhteellisesti pienempi kuin työeläkejärjestelmässä yleensä. Sijoitustoiminnan riskienhallinnassa on keskeistä sijoitusten hajauttaminen sekä sijoituslajeittain että maantieteellisesti.

Laitos on mukana pankki- ja vakuutussektorin sekä työeläkejärjestelmän piirissä toimivissa valmiussuunnittelun yhteistyöelimissä. Niiden tehtävänä on ohjata rahoitus- ja vakuutusalan valmiussuunnittelua siten, että lain edellyttämä varautumisvelvoite täytetään asetettuun määräaikaan, elokuun alkuun 2006 mennessä.

Henkilöriskeistä haastavin on jatkuvan korkeatasoisen ammattitaidon turvaaminen, kun merkittävä osa kokeneista asiantuntijoista siirtyy eläkkeelle lähivuosina. Muutosta hallitaan vuoteen 2008 ulottuvalla osaamisen kehittämisstrategialla.

Tietotekniikka ja tilastot

Vuoden 2004 alussa otettiin käyttöön työeläkelakien muuttumisen perusteella toteutetusta viimeisen laitoksen periaatteesta (VILMA) johtuva eläkkeiden käsittelyjärjestelmä, jossa Mela alkoi maksaa myös valtion ja kuntien eläkkeitä silloin, kun laitos toimii viimeisenä eläkelaitoksena.

Vuoden 2004 lopussa valmistui suurin Melan toiminnan aikana toteutettu tietojärjestelmä uudistus. Vuoden 2005 alkaessa otettiin samanaikaisesti käyttöön uudet vakuutus-, perintä- ja eläkkeiden käsittelysovellukset.

Vuoden vaihteessa 2004 - 2005 Mela-asiamiehet saivat käyttöönsä uudet tietokoneet, jotka mahdollistavat yhteydenoton Melan rekistereihin usealla eri tietoliikennetekniikalla ja avaavat uusia kehittämismahdollisuuksia asiakkaiden palvelemissa. Laitekannan uudistaminen liittyi vuoden 2005 alussa käyttöön otettuun uudistettuun tietojärjestelmäkokonaisuuteen.

Maatalouslomituksen hallinnon toimisto-ohjelmistoa kehitettiin. Joulukuussa 2004 valmistui pilottiprojekti, jossa eräiden lomitussyksiköiden lomittajien ja lomahallinnon käyttöön tarjottiin matkapuhelimen avulla tapahtuva työajan kirjaus ja siihen liittyvä työturvallisuutta lisäävä paikannus. Maatalousyrittäjien työterveyshuollon kehittämiseen liittyvänä palveluna rakennettiin tilakäyntirekisteri, johon maatalojen työturvallisuutta koskevaa aineistoa voidaan kerätä. Tämä järjestelmä tuli käyttöön vuoden 2005 alussa.

Tapaturmakorvausjärjestelmää uudistettiin vuoden 2005 alussa voimaan tulevien muutosten vuoksi. Muutoksia aiheuttivat vuoden 2005 työeläkeuudistus, sairaanhoitokustannusten täyskorvausjärjestelmä sekä palkattomia aikajaksoja ja yhteensovitustietoja koskevat tietoliikenneuudistukset.

Melan Internet-sivut avattiin kaikilta osiltaan molemmilla kansalliskielillä.

Toukokuun alussa 2004 myytiin työeläkelaitosten yhteisesti omistama käyttöyhtiö Octel Oy TietoEnator Oyj:lle. Atk-järjestelmien kehittyminen ja verkkopalveluiden laajentuminen edellyttävät suurempia yksiköitä riittävän palvelukyvyn takaamiseksi. Myynnin seurauksena yksikköhinnat jonkin verran laskivat. Merkittävin muutos Melan kannalta kuitenkin oli siirtyminen yhteisomistusyhtymästä puhtaaseen tilaaja-toimittajamalliin. Se on Melan kannalta entistä toimintatapaa vaativampi tapa hankkia käyttöpalveluita.

Tilastotuotannossa keskityttiin lainmuutosten vaikutusten läpiviemiseen kuukausiraportteihin, valtion-osuusselvityksiin sekä vastuunjakotilastoihin. Vuoden loppupuolella valmisteltiin työeläkeuudistuksesta aiheutuvia muutoksia tilastomalleihin sekä suunniteltiin uusien vakuutus- ja perintäsovellusten tilastot. Melassa toteutettiin myös MATA-työtaturmavakuutuksen Eurostat-tilastouudistus.

Tutkimus ja kehittämistoiminta

Melan tutkimustoiminnan ensisijaisena tavoitteena on hankkia tietoa, jota voidaan käyttää asiakkaiden palveluiden kehittämisessä nopeaksi, joustavaksi ja tehokkaaksi. Asiakkaiden tyytyväisyys laitoksen palveluihin on onnistumisen keskeisin mittari myös lähivuosina. Kertomusvuonna toteutettu asiakastyytyväisyystutkimus osoitti, että asiakaskunnan arviot Melan toiminnasta niin pääkonttorin kuin asiamiestenkin osalta ovat samalla varsin tyydyttävällä tasolla kuin edellisessä vuoden 2002 mittauksessa. Yleisarvio kouluarvosanoilla on hieman yli kahdeksan.

Hyvä asiakaspalvelu perustuu korkean ammattitaidon omaavaan ja tehtävistään kiinnostuneeseen henkilökuntaan. Vuoden 2003 puolella toteutettiin henkilökunnan piirissä työhyvinvointiselvitys, jonka pohjalta kaikissa toimintayksiköissä keskusteltiin työhyvinvointiin liittyvistä asioista. Keskusteluista laadittiin yhteenveto, jonka toteutumista seurataan.

Asiakkaiden arvioita lomituspalveluiden toimivuudesta mitattiin ensimmäistä kertaa. Tutkimus osoitti, että lomituspalveluiden keskittäminen suurempiin lomitusyksikköihin oli myös asiakaspalvelun näkökulmasta onnistunut toimenpide.

Aineistoluovutuksia ulkopuolisiin tutkimuksiin ei ollut.

Toiminnan suunnittelussa siirryttiin käyttämään tulokorttijärjestelmää. Kaikille keskeisille toiminnoille asetettiin määrälliset ja laadulliset tavoitteet, joiden toteutumista seurataan säännöllisin väliajoin. Tavoiteasetanta tehtiin neljästä näkökulmasta, joiden otsikkoina ovat: vaikuttavuus, asiakas, henkilöstö sekä talous ja tehokkuus.

Tulevaisuuden näkymiä

Vuoden 2005 tärkein haaste on työeläkeuudistuksen toimeenpanon käynnistäminen. Uudistuksen edellyttämät tietojärjestelmämuutokset on otettu käyttöön vuoden alussa. Käyttöönotto onnistui ja asiamieskunta on saanut asiakaspalvelua helpottamaan uudet tietokoneet. Onnistuminen työeläkeuudistuksen perimmäisen tavoitteen, todellisen eläkkeellesiirtymisiän nostamisessa jää nähtäväksi lähivuosina. Maatalousyrittäjille työeläkkeiden ja kansaneläkkeen vanhuuseläkeiän poikkeaminen toisistaan muodostaa suuremman ongelman kuin yleisesti muille ammattiryhmille.

Vuonna 2007 voimaantulevaksi suunnitellun TYEL-uudistuksen vaikutuksia Melan sektorilla seurataan.

Luopumistukijärjestelmän jatkaminen vuoden 2006 jälkeen on valmistelussa. Mela osallistuu aktiivisesti jatkon suunnitteluun tarjoamalla sen pohjaksi informaatiota ja asiantuntijapalveluita. Tavoitteena on, että jatkoesitys olisi käsiteltävänä Euroopan komissiossa vuoden 2005 kuluessa.

Työterveyshuollon tilakäyntirekisteri otetaan käyttöön vuoden 2005 alkupuolella.

Asiakaspalvelun kehittäminen on lähivuosien keskeinen painopistealue. Vuoden 2005 aikana valmistellaan uusi korkealaatuisen ja monikanavaisen asiakaspalvelun turvaamiseen tähtäävä strategia sekä sen osana uusi viestintästrategia. Päätösten ja muun asiakkaille lähtevän aineiston kielellisen ymmärrettävyyden parantamiseen tähtäävä projekti jatkuu.